

A második szál az anyáé. Ő nem törődik a múlttal, csak a mosttal. Az étellel, a házzal, az állatokkal, a temetővel, a templommal, a pletykákkal, mindennel, ami csak a szemnek látható. „[...] minden héten ki kell jönni mert nagyon elgazosodik Lácika be van takarva kőlappal ott söprögetni kell azt is az emberem végzi sok virágot hozok két nagy váza van mindegyik síron krizantémokat is nevelek halottak napjára amíg a verandát nem üvegeztük be kint bebugyoláltam őket papírral meg rongyokkal a virágfejeket”. Nem véletlen, hogy a fiú úgy érzi: „Anyám történetei túl sok fényt kaptak.”

A harmadik ember, akit megismerünk a családból, az apa. Egy szót sem szól, mégis sok mindent megtudunk róla. Például azt, hogy szinte beleolvad környezetébe. „Soha nem éreztem kellemetlen verejtékszagot a közelében. Testszagot, lábszagot, egyáltalán: szagot. Megkülönböztethető apámszagot.” Meg azt is, hogy a csendes, szófukar ember szemében mennyi hidegség van. „Apám mosolyog, de egy lefelé görbülő kicsi vájat a szája sarkában, a profilból is elég jól kivehető szúrós tekintet átrendezi az arcát. Mintha vallatóra fogná az anyámat. Pontosabban mintha szemrehányást tenne.” Ő az, aki a múltban él, és nem hajlandó előjönni onnan.

A negyedik családtag a fiú kislánya, az unoka. Egy olyan lény, akinek kirobbanó fantáziája egész kör-

nyezetét meglepi. Különös világot teremt magának, hogy ne kelljen egyik idősíkba sem beleragadnia. Mindenhol tündéreket lát, minden mozdulata varázslat. Ő hozza vissza a megfakult fényképekre a csillogást.

A kiadó őszi estére ajánlja a könyvet. Én nem vártam addig; egy esőtől függönyözött nyári délután olvastam a történeteket, amikor a hőségbe egyik percről a másikra beleszakadt a hideg. Ahogyan a felismerés zuhan ránk, amikor hirtelen összeáll egy kép a sok képből.

N. Tóth Anikó úgy forgatja a tollat, mintha ecsetet tartana a kezében. Pasztell színű háttérre viszi fel kalligrafikus magabiztossággal a fő témát, a szeretet feszültségét. A könyv gyengéden árnyalt mondatai abban segítik az olvasót, hogy ne felejtse el gyönyörködni.

FINY PETRA

(*Kalligram Kiadó, Pozsony, 2005,*
200 oldal, 1800 Ft)

FERDINANDY GYÖRGY:

Fényképem Balzackal

Ferdinandy György 2004-ben megjelent novelláskötete huszonöt elbeszélésből áll, melyek – tekintettel az író ’35-ös születésére – igen nagy ívet futnak be; a novellák a gyermekkoránál kezdődnek, hogy később a

most fájdalmában, fáradalmában és – az életút regényességét, vitalitását figyelembe véve mégiscsak írhatjuk – örömeiben végződjenek. A sashegyi diákévek, a fiatalságot kísérő inkontinencia, majd a disszidálás mentén rajzolódik ki az a tér, amelyet be kellett lakjon, meg kellett éljen, és most felelevenítve el kellett meséljen. Így tehát emlékezés az, amit az olvasó kézbe vesz.

Könnyen azt lehetne hinni, hogy annak az embernek a történetét olvassuk, aki '56 után Franciaországban élt, ahol megkapta a Saint-Exupéry-díjat, majd hét hónap alatt megtanulva a spanyolt Puerto Ricóba költözött, s a bennszülötteket tanította, mostanság pedig Miami-ból „látogat haza” Magyarországra. Adná magát, hogy a kalandos vagy – természeti képpel élve – kies emigráns sorsot papírra vetve szórakoztató, piknikező irodalmat olvasunk. Ám Ferdinandy könyve nem ilyen.

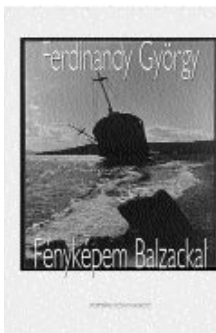
Az izgalmakat azonban mégsem kell nélkülöznie annak, aki kalandért vásárolta meg e könyvet, mert a könnyed történetvezetés és a hétköznapi nyelven megformált, figyelmet lekötő események előhívják egy, a lektűréhez közel álló olvasásmódot, mellyel nincs is semmi baj. Milyen jó, hogy nincs vele baj!

Ám mindezek mellett, az idő múlásával, belefeledkezvén a szövegbe, meglepve tapasztalhatjuk, hogy a textust szorosan összekovácsolja az a lehangoló szeretet, mellyel az író a mondatokhoz nyúl. Annak az öröme, ahogy a tökéletes mondatra lel; külön értéke a novellának, hogy az olvasó is vele együtt tud örülni ennek az eseménynek, a meglelt, megtalált jó mondatnak. Az olvasás és az írás apró győzelme

ez. A *Remisszió* című rész végén, egyúttal élete végéhez közeledve, így fogalmaz: „Ez még megvan, a Szó. [...] És a jó mondat egy-egy győzelem.”

Ez pedig nem ölb hullt győzelem; az emlékezés során a világ megérthetővé válik, s ez

az esemény rendezi az elszállt élet dolgait, rendbe szedi a múltat, olyanra, hogy az emlékezés eseménye egybeesik az írás eseményével. A novellákban mindig megvan az pont, amikor az író maga is rácsodálkozik erre az egybeesésre. S ekkor, ezen a nagyszerű megegyezésen egyszerre ámul a sashegyi kisdiák, a dél-amerikai emigráns, a polgár és az író, no meg az olvasó, akinek olybá tűnik, hogy az írás – és ezzel a visszaemlékezés – gyakorlati tükröként működik, s a megírt élet műalkotássá válik. Ez az „elkülönböződés”, ahogy a személyes



élet művi, elrendezett tárggyá lesz, többször előfordul az elbeszélésekben. Nem véletlen ez a cím: *Fényképem Balzackal*.

Mert, hogy egy példát citáljunk, a címadó novellában egy átszeretkezett este után az éjszakai lány felkéri hősiünet fényképalanyának. A Balzac-szoborral szeretné megörökíteni, mivel a kísérteties hasonlóság helyes kis képet szülne. De a megbeszélte időpontban, a találkozás helyett egyik barátjával vidékre kocsi-káznak, s éppen a szobor mellett haladnak el, látva a Kodakkal váró lányt. Minden lehetősége megvan arra, hogy kiszálljon, s meglegyen Balzackal valaki számára, de nem ez történik; inkább nézi a lányt, s hagyja, hogy a bogárhátú elringassa őket, le délre. Erről a hangulatról egy másik novellában így ír: „a Gerbaud tetraszáról nézem az életet”. Az ilyen írói-olvasói rácsodálkozáskor távolság születik az élet és az írás között, s az írásban leltni meg azokat a nyomokat, amelyek visszavezetnek az élethez. Oda, vissza.

S miért esik jól elolvasni? Mert a távolodásnak és közeledésnek ez a játszi könnyedsége, áttetsző boldogsága meghívó intésként nyomokat hagyva minket is útbaigazít.

LOVÁSZ LAJOS

(Kortárs Kiadó, Budapest, 2004,
150 oldal, 1400 Ft)

BÁGYONI SZABÓ ISTVÁN:

Az abbamaradt mondat

Az „örömbe és szenvedésbe egyedül a tiszta szívűek merészelnek alászállni” – írja Pilinszky, hiszen a bűnös szív az öröm és szenvedés útjára lépni képtelen és gyáva.

Bágyoni Szabó István évtizedek óta rója már lépteit ezen az úton. Új kötetének versei keserves pokolra-szállások és kevés örömmel biztató vándorlások naplótöredékei, azoknak minden erejével. Feljegyzések e művek egyrészt az álmokat, az „álmogyermek” hazáját a jelenvaló léttől elválasztó bizonytalanságról, a megálmodott és megélt valóság feszültségéről, másrészt pedig a múlt emlékeihez való nyomozó visszatéréséről. Nem holmi idejétmúlt, megkésett romantikus érzület-ről van szó, hanem igaz fájdalomról és áldozatvállalásról: „minek akkor az álom a vérző / kőpad ha kiszorulsz a veszélyből / a kész szövegként rád hulló napból?” (*Ágyazás*) Nem négy fal közötti erőszakolt fájdalom-ba-merengés, hanem a megtapasztalt sorscsapások súlya lakozik a sorok mögött. Bágyoni a Trianon utáni szétszakított és bizonytalan történelemben élte életét: „azóta hamvak küszöbén alszunk / álmaink parázs-rovátkák mérik” (*Vértöredék Trianon után*). A második világháborút követő erdélyi borzalmakat kisgyermekként tapasztalta meg.